

บทที่ 2 แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยเรื่องการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษา สาขาวิชาเทคนิคการผลิต ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูงชั้นปีที่ 2 ในสถานศึกษาสังกัดสถาบันการอาชีวศึกษาภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 5 ได้ใช้แนวคิดเพื่อเป็นแนวทางในการศึกษา ดังนี้

- 2.1 แนวคิดเกี่ยวกับแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์
- 2.2 แนวคิดเกี่ยวกับความสัมพันธ์ในครอบครัว
- 2.3 แนวคิดเกี่ยวกับฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัว
- 2.4 แนวคิดเกี่ยวกับความสัมพันธ์ในกลุ่มเพื่อน
- 2.5 แนวคิดเกี่ยวกับคุณภาพการสอนของครู
- 2.6 แนวคิดเกี่ยวกับระบบครูที่ปรึกษา
- 2.7 แนวคิดเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมในการเรียน

2.1 แนวคิดเกี่ยวกับแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์

ในการศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ มีองค์ประกอบที่เกี่ยวข้องดังนี้

2.1.1 ความหมายของแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์

แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ (Achievement Motivation) ได้มีผู้ให้ความหมายมากมายดังนี้

ดวงเดือน พันธุมนาวิน [4] กล่าวถึงแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ว่า เป็นลักษณะภายในที่สำคัญอย่างหนึ่ง ซึ่งผลักดันให้บุคคลเกิดความพากเพียร พยายามที่จะทำงานจนสำเร็จลุล่วงด้วยมาตรฐานที่ดีเยี่ยม ผู้มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ คือ ผู้ที่มีพฤติกรรมทำงานเพื่อมุ่งให้บรรลุเป้าหมายที่วางเอาไว้อย่างมีประสิทธิภาพ และประสิทธิผล เมื่อประสบความสำเร็จก็เกิดความสุข ความภาคภูมิใจ แต่เมื่อเกิดความล้มเหลวก็ไม่ย่อท้อกลับพยายามที่จะลองใหม่ ผู้ที่มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์สูงมักจะเป็นบุคคลที่ชอบอาสาสมัครเข้าทำงานต่าง ๆ ชอบการแข่งขันเพื่อชัยชนะ มีนิสัยรักงานและทำงานที่ยากโดยไม่ย่อท้อทำให้เป็นคนที่พึ่งตนเองและอาจเป็นที่พึ่งของคนอื่นได้ด้วย

จรรยา เรื่องประพันธ์ อังโน สืบศักดิ์ มีพวงพินธุ์ [5] ให้ได้ความหมายของแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ไว้ว่า หมายถึง ความปรารถนาที่บุคคลต้องการได้รับผลสำเร็จในงานที่ยุ่ยากซับซ้อน ไม่ย่อท้อต่ออุปสรรคที่ขัดขวาง พยายามจะหาวิธีต่าง ๆ เพื่อแก้ปัญหา มีความทะเยอทะยาน เพื่อนำไปสู่ความต้องการเป็น

อิสระในการแสดงออก ต้องการชนะในการแข่งขันกับมาตรฐานอันดีเยี่ยมหรือทำดีกว่าบุคคลอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง รู้สึกสบายใจเมื่อประสบความสำเร็จและความวิตกกังวลเมื่อล้มเหลว

ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ อังใน สืบศักดิ์ มีพวงพินธุ์ [5] กล่าวว่าแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ คือ แรงจูงใจที่จะทำสิ่งต่าง ๆ ให้ได้รับความสำเร็จ บุคคลที่มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์สูงจะมีความมานะ พยายามอดทนทำงานมีแผน ตั้งระบบความหวังไว้สูงและพยายามเอาชนะอุปสรรคต่าง ๆ เพื่อให้งานสำเร็จ ลุล่วงไปได้

ศิริพร ประสาทมงคล อังใน สืบศักดิ์ มีพวงพินธุ์ [5] ได้สรุปความหมายของแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ไว้ว่าเป็นปัจจัยสำเร็จที่ทำให้บุคคลเกิดความตั้งใจจริงในการกระทำใด ๆ เพื่อให้ได้ในสิ่งที่ตนต้องการ ไม่ย่อท้อต่ออุปสรรค มีความพยายามในการแก้ปัญหาด้วยวิธีการต่าง ๆ ในแนวทางที่ถูกต้องตั้งตามขอบเขตความเหมาะสมของชุมชนนั้น เพื่อต้องการความมั่นคงก้าวหน้าในชีวิตมีความสุขเมื่อประสบผลสำเร็จและมีความสุขทุกครั้งเมื่อพบความล้มเหลว

สถิต วงษ์สวรรค์ อังใน สืบศักดิ์ มีพวงพินธุ์ [5] แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์หมายถึง พลังที่กระตุ้นให้บุคคลมีแรงจูงใจในความพยายาม มีความมานะบากบั่น คนที่มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์จะมีความพยายามฝ่าฟันเอาชนะอุปสรรค ไม่ยอมแพ้อะไรง่าย ๆ ไม่ย่อท้อต่อปัญหาเฉพาะหน้า กล้าเผชิญ ไม่กลัวต่อปัญหาที่ยาก มีความอดทนต่อการเปลี่ยนแปลงสภาพแวดล้อม เป็นคนที่รักษามาตรฐานและเพิ่มมาตรฐานของงาน คูได้จากลักษณะ 3 ประการ คือ

1. มีความต้องการให้งานสำเร็จอย่างมีคุณภาพมีมาตรฐานสูง (Standard of Excellence)
2. เป็นการกระทำ ให้ได้ผลงานให้ได้ที่มีลักษณะเป็นเอกลักษณ์ (Unique of Characteristic)
3. เป็นงานที่ต้องใช้เวลา (Long Term of Work) แสดงถึงว่ามีความอดทนทำ งานอย่างไม่ย่อ

ท้อ

สุรางค์ โค้วตระกูล อังใน สืบศักดิ์ มีพวงพินธุ์ [5] กล่าวว่า แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ คือ แรงจูงใจที่จะเป็นแรงขับให้บุคคลพยายามที่จะประกอบพฤติกรรม ที่จะประสบผลสัมฤทธิ์ตามมาตรฐานอันเป็นเลิศ (Standard of Excellence) ที่ตนเองตั้งไว้บุคคลที่มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์จะไม่ทำงาน เพราะหวังรางวัลแต่ทำ เพื่อประสบความสำเร็จตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้

นอกเหนือจากที่กล่าวมาข้างต้นแล้วยังมีผู้ให้ความหมายของแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ ดังนี้

พิมพ์พีร์สุ สียงนอก [6] ได้ให้ความหมายของแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ว่า หมายถึง ความมุ่งมั่นบากบั่น ฝ่าฟันอุปสรรคต่าง ๆ และประสบความสำเร็จตามที่ตั้งเป้าหมายเอาไว้อย่างมีประสิทธิภาพ

กำพล พลเยี่ยม [7] ได้ให้ความหมายของแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ว่า หมายถึง ความปรารถนาที่จะได้รับความสำเร็จในงานที่ยุ่งยากซับซ้อน ไม่ย่อท้อต่ออุปสรรคที่ขัดขวาง มีความพยายามและความทะเยอทะยานสูง เพื่อที่จะนำตัวเองไปสู่ความสำเร็จ ต้องการชัยชนะมุ่งมั่นที่จะทำให้ดีเลิศ และมีความวิตกกังวลเมื่อไม่สำเร็จหรือประสบความสำเร็จล้มเหลว

เอนก นรสาร [8] ให้ความหมายของแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ไว้ว่า หมายถึง ความปรารถนาที่จะทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งให้ลุล่วงไปได้ด้วยดี ด้วยความทะเยอทะยานสูง ไม่ย่อท้อต่อปัญหาและอุปสรรคที่ขัดขวางเมื่อประสบความสำเร็จจะมีความสุขสบายใจ แต่ถ้าไม่สำเร็จหรือประสบความสำเร็จล้มเหลวก็จะมี ความวิตกกังวล

ดวงเดือน อ่างใน อเนก นรสาร [8] กล่าวถึงแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ว่า เป็นแบบฉบับของการกระทำ ความรู้สึก และการวางแผนที่มุ่งไปสู่ความเป็นเลิศ

Atkinson อ่างใน อเนก นรสาร [8] กล่าวถึงแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ว่า เป็นแรงจูงใจที่เกิดขึ้นเมื่อบุคคลรู้ตัวว่าการกระทำของตนเองจะต้องได้รับการประเมินทั้งจากตัวเองหรือบุคคลอื่น ผลจากการประเมินอาจเป็นสิ่งที่พอใจเมื่อกระทำจนสำเร็จ หรือไม่พอใจเมื่อกระทำไม่สำเร็จก็ได้

เดิมศักดิ์ กทวนิช [9] กล่าวไว้ว่า แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์เป็นแรงจูงใจที่เกิดจากความต้องการที่จะพยายามทำกิจกรรมหนึ่งกิจกรรมใดที่ได้รับมอบหมาย หรือรับผิดชอบอยู่ให้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดีไม่ว่างานนั้นจะมีความยากลำบาก หรือประสบปัญหาอุปสรรคมากน้อยเพียงใดก็ตาม บุคคลที่มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์สูงจะอดทนและไม่เกิดความย่อท้อ ในทางตรงกันข้าม กลับยิ่งจะพยายามหาทางฟันฝ่าและเอาชนะปัญหาอุปสรรคต่าง ๆ เหล่านั้นด้วยตนเอง เพื่อความสำเร็จและความภาคภูมิใจที่จะเกิดขึ้นกับตนในขณะที่เดียวกันถ้าบุคคลนั้นไม่สามารถผ่านพ้นปัญหาอุปสรรคที่เกิดขึ้นได้แล้ว บุคคลที่มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์สูงจะรู้สึกกังวลอยู่ตลอดเวลา

McClelland [10] ได้ให้ความหมายของแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ว่า หมายถึง ความปรารถนาที่จะทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งให้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี แข่งขันกับมาตรฐานอันดีเยี่ยม หรือทำดีกว่าบุคคลอื่น มีความพยายามที่จะเอาชนะอุปสรรคต่าง ๆ มีความรู้สึกสบายใจเมื่อประสบความสำเร็จ และมีความวิตกกังวลเมื่อทำไม่

สำเร็จหรือประสบความสำเร็จ นอกระนั้นยังได้กล่าวถึงลักษณะของบุคคลที่มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์สูง ดังนี้

1. มีความกล้าเสี่ยง บุคคลที่มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์สูง จะมีการตัดสินใจที่เด็ดเดี่ยวในการทำงานที่ใช้ความสามารถ และมีความพอใจที่จะเลือกทำงานที่ยาก เนื่องจากมีความเชื่อมั่นในความสามารถของตนเอง
2. มีความกระตือรือร้น หรือมีการกระทำที่แปลกใหม่ อันเป็นการทำเพื่อให้ตนเองมีความรู้สึกว่าการประสบความสำเร็จ ผู้ที่มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์สูงไม่ได้ขยันขันแข็งไปทุกกรณี แต่มีความมานะพากเพียรต่อสิ่งที่ท้าทายความสามารถของตนเอง และจะทำให้ตนเองมีความรู้สึกว่าการทำงานสำเร็จลุล่วงไป
3. มีความรับผิดชอบในตนเอง เป็นความพยายามทำงานให้สำเร็จเพื่อความพอใจของตนเอง แต่ไม่ได้หวังให้คนอื่นยกย่องตนเองและชอบ ความมีเสรีภาพในการคิดหรือกระทำสิ่งใด ๆ ที่ไม่ต้องให้คนอื่นมาบงการ
4. มีความรู้เกี่ยวกับผลของการตัดสินใจของตนเอง เป็นการตัดสินใจเพื่อคาดคะเนผลที่จะเกิดขึ้น และจะพยายามทำสิ่งต่าง ๆ ให้ดีขึ้นกว่าเดิมเมื่อทราบว่ากระทำของตนเกิดขึ้นอย่างไร
5. มีความสามารถในการคาดการณ์ล่วงหน้า ผู้ที่มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์สูง มักเป็นผู้ที่มีแผนระยะยาว เพื่อดำเนินการอย่างมีเป้าหมาย และบรรลุวัตถุประสงค์ตามต้องการ

จากคำจำกัดความที่กล่าวมาสามารถสรุปได้ว่า แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ หมายถึง ความต้องการหรือความปรารถนาที่จะทำกิจกรรมใด ๆ ให้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี ตามที่คาดหวังหรือมุ่งหวังไว้ มีความมุ่งมั่นและความพยายามที่จะเอาชนะอุปสรรคและปัญหาต่าง ๆ โดยไม่ย่อท้อ เพื่อนำไปสู่ความสำเร็จและมาตรฐานที่เป็นเลิศ

2.1.2 แนวคิดเกี่ยวกับแรงจูงใจ

แรงจูงใจ (Motivation) คือ สิ่งซึ่งควบคุมพฤติกรรมของมนุษย์ อันเกิดจากความต้องการ (Needs) พลังกดดัน (Drives) หรือ ความปรารถนา (Desires) ที่พยายามดิ้นรน เพื่อให้บรรลุผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์ ซึ่งอาจเกิดจากธรรมชาติหรือจากการเรียนรู้ก็ได้ แรงจูงใจเกิดจากสิ่งเร้าทั้งภายในและภายนอกตัวบุคคล ภายใน ได้แก่ความรู้สึกต้องการ หรือขาดอะไรบางอย่าง จึงเป็นพลังชักจูงหรือกระตุ้นให้มนุษย์ประกอบกิจกรรมเพื่อทดแทน สิ่งที่เขาหรือต้องการนั้น ส่วนภายนอก ได้แก่ สิ่งใดก็ตามที่มาเร้าเร้า นำช่องทาง และมาเสริมสร้างความปรารถนาในการประกอบกิจกรรมในตัวมนุษย์ ซึ่งแรงจูงใจเกิดจากสิ่งเร้าภายในหรือภายนอกเพียงอย่างเดียว หรือทั้งสองอย่างพร้อมกันก็ได้ กล่าวได้ว่า แรงจูงใจทำให้เกิดพฤติกรรมซึ่งเกิดจากความต้องการของมนุษย์ ซึ่งความต้องการเป็นสิ่งเร้าภายในที่สำคัญกับการเกิดพฤติกรรม นอกจากนี้ยังมีสิ่งเร้าอื่น ๆ เช่น การยอมรับของสังคม สภาพ

บรรยากาศที่เป็นมิตร การบังคับขู่เข็ญ การให้รางวัลหรือกำลังใจ หรือการทำให้เกิดความพอใจล้วนเป็นเหตุจูงใจให้เกิดแรงจูงใจได้

ปราณี รามสูต อ่างใน สืบศักดิ์ มีพวงพินธุ์ [5] กล่าวว่า แรงจูงใจเป็นสิ่งกระตุ้นให้อินทรีย์กระทำกิจกรรมอย่างหนึ่งอย่างใดอย่าง มีจุดหมายปลายทางซึ่งอาจเกิดจากสิ่งเล่าภายในหรือภายนอกก็ได้

โยธิน ศันสนยุท อ่างใน สืบศักดิ์ มีพวงพินธุ์ [5] กล่าวว่า แรงจูงใจเป็นเงื่อนไขหรือสภาวะอินทรีย์ที่กระตุ้นให้อินทรีย์กระทำ หรือเกิดพฤติกรรมอย่างมีเป้าหมาย

นิพนธ์ แจ่มเอี่ยม อ่างใน สืบศักดิ์ มีพวงพินธุ์ [5] กล่าวว่า แรงจูงใจ คือ สภาวะทางจิตที่กระตุ้นให้บุคคลกระทำหรือแสดงพฤติกรรมอย่างใดอย่างหนึ่ง เพื่อสนองความต้องการของอินทรีย์อย่างมีเป้าหมาย

สุภัททา บิณฑะแพทย์ อ่างใน สืบศักดิ์ มีพวงพินธุ์ [5] กล่าวว่า แรงจูงใจ หมายถึง แรงผลักดันที่ทำให้บุคคลมุ่งที่จะแสดงพฤติกรรมเกิดการเคลื่อนไหวของร่างกายให้ทำกิจกรรมอย่างหนึ่งเพื่อสนองตอบความต้องการนั้น

อารี พันธมณี อ่างใน สืบศักดิ์ มีพวงพินธุ์ [5] กล่าวว่า แรงจูงใจ หมายถึง ภาวะใดก็ตามที่ร่างกายกระตุ้นให้แสดงพฤติกรรมออกมาและแบ่งแรงจูงใจตามที่มาได้เป็น 3 ประเภทดังนี้

1. แรงจูงใจทางสรีระวิทยา (Physiological Motivation) แรงจูงใจในด้านที่เกิดขึ้นเพื่อสนองความต้องการทางร่างกาย เพื่อให้บุคคลมีชีวิตอยู่ได้

2. แรงจูงใจทางจิตวิทยา (Psychological Motivation) แรงจูงใจประเภทนี้จะช่วยเราทางด้านจิตใจ ทำให้มีสุขภาพจิตใจดีและสดชื่น ได้แก่ความอยากรู้อยากเห็นและตอบสนองต่อสิ่งแวดล้อม ความต้องการความรัก และความเอาใจใส่ใกล้ชิดต่อผู้อื่น

3. แรงจูงใจทางด้านสังคมหรือแรงจูงใจที่เกิดขึ้นจากการเรียนรู้ (Social Motivation) การจูงใจประเภท นี้จากประสบการณ์ทางสังคมในอดีตของบุคคล

จากการประมวลเอกสารข้างต้นพอสรุปได้ว่า แรงจูงใจ เป็นภาวะที่ร่างกายถูกกระตุ้นให้แสดงพฤติกรรมออกมาโดยสนองตอบแรงขับอย่างมีเป้าหมาย ซึ่งแนวคิดพื้นฐานเกี่ยวกับแรงจูงใจ

สติชัย วงษ์สุวรรณค์ อ่างใน สืบศักดิ์ มีพวงพินธุ์ [5] ได้กล่าวถึงแนวคิดถึงแรงจูงใจไว้ดังนี้

แนวคิดที่ 1 แนวคิดเกี่ยวกับสัญชาตญาณ ใช้เป็นหลักในการอธิบายพฤติกรรมของมนุษย์โดย Sigmund Freud, William James กลุ่มนี้เชื่อว่ามนุษย์ทุกคนมีแรงขับ (Instinctual Driver) ซึ่งสัญชาตญาณแรงขับนี้เป็นตัวเร้าภายใต้จิตสำนึก และอิทธิพลต่อมนุษย์มาก บุคคลไม่สามารถหลีกเลี่ยงสิ่งเร้าไปได้และจะมีผลให้มนุษย์ แสดงพฤติกรรมอย่างหนึ่งอย่างใดออกมา เพื่อให้ผ่อนคลายความเครียด และสนองความพึงพอใจถ้าบุคคลไม่สามารถแสดงพฤติกรรมออกมาโดยตรงก็แสดงออกมาในรูปการฝันหรืออาการทางประสาทต่าง ๆ

แนวคิดที่ 2 แนวคิดที่เกี่ยวกับการเรียนรู้และการเสริมแรง นักจิตวิทยาในกลุ่มนี้ได้แก่ Julian B. Rotter, Dollal & Miller กลุ่มนี้เชื่อว่าพฤติกรรมของมนุษย์เกิดจากการเรียนรู้มากกว่าสัญชาตญาณแรงขับ ซึ่งเป็นพลังงานขับที่อยู่ภายในร่างกาย และขึ้นอยู่กับ การสนองสิ่งเร้าภายนอก โดยการเรียนรู้ในอดีตมีผลให้บุคคลตอบสนองสิ่งเร้าภายนอก โดยการเรียนรู้ในอดีตมีผลให้บุคคลตอบสนองต่อสิ่งเร้าแตกต่างกันออกไป ซึ่งการเรียนรู้จากประสบการณ์ทั้งทางตรงและทางอ้อมก็เป็นส่วนที่นำไปสู่ความสำเร็จหรือความพึงพอใจ อาจกล่าวได้ว่า การตัดสินใจในการแสดงพฤติกรรมขึ้นอยู่กับรางวัลหรือตัวเสริมแรงเพื่อที่จะรับจากการแสดงพฤติกรรม

แนวคิดที่ 3 แนวคิดเกี่ยวกับปัญญานิยม นักจิตวิทยาในกลุ่มนี้ได้แก่ Edward Tolman, Vroom, Lower กลุ่มนี้ไม่เชื่อเรื่องแรงจูงใจจากจิตใต้สำนึกและไม่สนใจต่ออดีตจะส่งผลต่อพฤติกรรมอย่างไร แต่เชื่อพฤติกรรมมนุษย์เกิดจากความคิดที่มีเป้าหมาย ดังนั้น ตัวแปรที่ทำให้เกิดพฤติกรรมมนุษย์ คือความเชื่อ (Beliefs) ความมุ่งหมาย (Expectations) และความคาดหวังว่าจะเกิดอะไรขึ้น (Anticipations) นั้นเอง

แนวคิดที่ 4 แนวคิดเกี่ยวกับมนุษยนิยม นักจิตวิทยาในกลุ่มนี้ได้แก่ Carl R. Rogers กลุ่มนี้เชื่อว่าพฤติกรรมมนุษย์เกิดจากศักยภาพที่มีความเจริญงอกงาม โดยธรรมชาติของมนุษย์มีการใช้ความคิด วิจารณ์ญาณ ความสามารถที่จะวางแผนและตัดสินใจเลือกเกี่ยวกับพฤติกรรมของตนเอง ความต้องการที่จะเจริญงอกงามโดยวุฒิภาวะสมบูรณ์จะเป็นตัวผลักดันให้มนุษย์แสดงพฤติกรรม ซึ่งมนุษย์มีความต้องการแตกต่างกัน

2.1.3 องค์ประกอบของแรงจูงใจ

วรรณทิพย์ ปานบำรุง [11] กล่าวว่า องค์ประกอบของแรงจูงใจมี 3 ด้าน ได้แก่

1. องค์ประกอบทางด้านกายภาพ (Biological Factor) องค์ประกอบด้านนี้ พิจารณาถึงความต้องการทางกายภาพของมนุษย์ เช่น ความต้องการปัจจัย 4 เพื่อให้สามารถดำรงชีวิตอยู่ได้
2. องค์ประกอบทางการเรียนรู้ (Learned Factor) องค์ประกอบด้านนี้เป็นผลสืบเนื่องต่อจากองค์ประกอบในข้อ 1 เป็นเพราะว่ามนุษย์ทุกคนไม่สามารถได้รับการตอบสนองความต้องการในปริมาณ ชนิด และคุณภาพตามที่ตนเองต้องการ และในหลายๆครั้งสิ่งแวดล้อมเป็นตัวกำหนดเงื่อนไขในการสร้างแรงจูงใจของมนุษย์
3. องค์ประกอบทางด้านความคิด (Cognitive Factor)

2.1.4 กระบวนการเกิดแรงจูงใจ

การเกิดแรงจูงใจ มีกลไกทางจิตที่สลับซับซ้อนกันเป็นอย่างมาก ซึ่งได้มีผู้กล่าวถึงกลไกที่ทำให้เกิดแรงจูงใจไว้หลายท่านดังจะกล่าวต่อไปนี้

จิราภรณ์ ตังกิตติภรณ์ อ่างใน สืบศักดิ์ มีพวงพินธุ์ [5] ได้สรุปกระบวนการเกิดแรงจูงใจไว้ดังนี้

1. ขั้นความต้องการ (Need Stage) เกิดขึ้นเมื่อบุคคลเกิดความไม่สมดุลภายในตัวขึ้นซึ่งอาจเกิดจากปัจจัยทางกายภาพ หรือความต้องการทางจิตก็ได้ปัจจัยทางกายภาพ เช่น ขาดอาหาร ขาดน้ำ ปัจจัยทางจิต เช่น การขาดความรัก ความสนใจจึงทำให้เกิดความต้องการขึ้น
2. ขั้นแรงขับ (Drive Stage) ภาวะการณ์ขาดความสมดุลดังกล่าว กระตุ้นให้บุคคลเกิดความเครียด ความรู้สึกกระวนกระวายอยู่ไม่สุข ทำให้ร่างกายพร้อมทำการเคลื่อนไหวหรือทำกิจกรรมอย่างหนึ่ง
3. ขั้นพฤติกรรม (Behavior) เมื่อเกิดความเครียดหรือความรู้สึกกระวนกระวายขึ้น ความรู้สึกเหล่านั้นจะกระตุ้นให้บุคคลแสดงพฤติกรรมต่าง ๆ ออกมาเพื่อลดความเครียด
4. ขั้นลดแรงขับ (Drive Reduction) ผลจากการกระทำกิจกรรม จะทำให้บุคคลเกิดความรู้สึกดีขึ้นลดความกระวนกระวายและผลของพฤติกรรมนี้ จะเป็นข้อมูลย้อนกลับทำให้บุคคลตัดสินใจว่าจะแสดงพฤติกรรมอย่างไร

2.1.5 รูปแบบของแรงจูงใจ

บุคคลแต่ละคนมีรูปแบบแรงจูงใจที่แตกต่างกัน ซึ่งนักจิตวิทยาได้แบ่งรูปแบบแรงจูงใจของมนุษย์ออกเป็นรูปแบบต่าง ๆ ดังนี้

1. แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ (Achievement Motive หรือ Motivation Achievement) หมายถึงแรงจูงใจที่เป็นแรงขับให้บุคคลพยายามประกอบพฤติกรรม ที่จะประสบสัมฤทธิ์ผลตามมาตรฐานความเป็นเลิศ (Standard of Excellence) ที่ตนตั้งไว้ บุคคลที่มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์จะไม่ทำงานเพราะหวังรางวัล แต่ทำเพื่อจะให้ประสบความสำเร็จตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ ผู้มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์จะมีลักษณะสำคัญ คือ มุ่งหาความสำเร็จ (Hope of Success) กลัวความล้มเหลว (Fear of Failure) มีความทะเยอทะยานสูง ตั้งเป้าหมายสูง มีความรับผิดชอบในการงานดีมีความอดทนในการทำงาน รู้ความสามารถที่แท้จริงของตนเอง ทำงานอย่างมีการวางแผน และเป็นผู้ที่ตั้งระดับความคาดหวังไว้สูง

2. แรงจูงใจใฝ่สัมพันธ์ (Affiliative Motive หรือ Affined Motivation) ผู้ที่มีแรงจูงใจใฝ่สัมพันธ์ มักจะเป็นผู้ที่โอบอ้อมอารีเป็นที่รักของเพื่อน มีความเห็นใจผู้อื่น ซึ่งเมื่อศึกษาจากสภาพครอบครัวแล้วผู้ที่มีแรงจูงใจใฝ่สัมพันธ์มักจะเป็นครอบครัวที่อบอุ่น บรรยากาศในบ้านปราศจากการแข่งขัน พ่อแม่ไม่มีลักษณะข่มขู่ พี่น้องมีความรักสามัคคีกันดี ผู้มีแรงจูงใจใฝ่สัมพันธ์จะมีลักษณะสำคัญ คือ เมื่อทำสิ่งใดเป้าหมายก็เพื่อได้รับการยอมรับจากกลุ่ม ไม่มีความทะเยอทะยาน มีความเกรงใจสูง ไม่กล้าแสดงออก ตั้งเป้าหมายต่ำ หลีกเลี่ยงการโต้แย้งมักจะคล้อยตามผู้อื่น

3. แรงจูงใจใฝ่อำนาจ (Power Motive) สำหรับผู้ที่มีแรงจูงใจใฝ่อำนาจ ส่วนมากมักจะพัฒนามาจากความรู้สึกว่าตนเอง “ขาด” ในบางสิ่งบางอย่างหรือในเรื่องใดเรื่องหนึ่งที่ต้องการทำให้รู้สึกเป็น “ปมด้อย” เมื่อมีปมด้อยจึงพยายามสร้าง “ปมเด่น” ขึ้นมาเพื่อชดเชยกับสิ่งที่ขาด ผู้มีแรงจูงใจใฝ่อำนาจจะมีลักษณะสำคัญคือ ชอบใช้อำนาจเหนือผู้อื่น ซึ่งบางครั้งอาจจะออกมาในลักษณะความก้าวร้าวมักจะต่อต้านสังคม แสวงหาชื่อเสียง ชอบเสี่ยง ทั้งในด้านของการทำงาน ร่างกาย และอุปสรรคต่าง ๆ ชอบเป็นผู้นำ

4. แรงจูงใจใฝ่ก้าวร้าว (Aggression Motive) ผู้ที่มีลักษณะแรงจูงใจแบบนี้ มักเป็นผู้ที่ได้รับการเลี้ยงดูแบบเข้มงวดมากเกินไป บางครั้งอาจจะถูกลงโทษด้วยวิธีการที่รุนแรงเกินไป เด็กจึงหาทางระบายออกกับผู้อื่น หรืออาจจะเนื่องมาจากการเลียนแบบบุคคลหรือจากสื่อต่าง ๆ ผู้มีแรงจูงใจใฝ่ก้าวร้าว จะมีลักษณะถือความคิดเห็นหรือความสำคัญของตนเป็นใหญ่ ชอบทำร้ายผู้อื่นทั้งด้วยกายหรือวาจา

5. แรงจูงใจใฝ่พึ่งพา (Dependency Motive) สาเหตุของการมีแรงจูงใจแบบนี้ ก็เพราะการเลี้ยงดูที่พ่อแม่ทะนุถนอมมากเกินไป ไม่เปิดโอกาสให้เด็กได้ช่วยเหลือตนเอง ผู้ที่มีแรงจูงใจใฝ่พึ่งพาจะมีลักษณะที่ไม่มั่นใจในตนเอง ไม่กล้าตัดสินใจในเรื่องต่าง ๆ ด้วยตนเอง มักจะลังเล ไม่กล้าเสี่ยง ต้องการความช่วยเหลือและกำลังใจจากผู้อื่น

2.1.6 ทฤษฎีแรงจูงใจ

รสสุคนธ์ กุสสถานภาพ [12] กล่าวว่า แรงจูงใจแบ่งออกเป็นทฤษฎีใหญ่ ๆ 4 ด้าน ดังนี้

1. ทฤษฎีพฤติกรรมนิยม (Behavioral View of Motivation) ทฤษฎีนี้ให้ความสำคัญกับประสบการณ์ในอดีต (Past Experience) ว่ามีผลต่อแรงจูงใจของบุคคลเป็นอย่างมาก ดังนั้นทุกพฤติกรรมของมนุษย์ ถ้าวิเคราะห์ให้ดี จะเห็นว่าส่วนใหญ่ได้รับอิทธิพลที่เป็นแรงจูงใจมาจากประสบการณ์ในอดีต โดยประสบการณ์ในด้านดีและกลายเป็นแรงจูงใจทางบวก ที่ส่งผลเร้าให้มนุษย์มีความต้องการแสดงพฤติกรรมในทิศทางนั้นมากยิ่งขึ้น

2. ทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคม (Social Learning View of Motivation) ทฤษฎีนี้เห็นว่าแรงจูงใจเกิดจากการเรียนรู้ทางสังคม โดยเฉพาะอย่างยิ่งการสร้างเอกลักษณ์และการเลียนแบบ (Identification and -Imitation) จากบุคคลที่ตนเองชื่นชม หรือคนที่มีชื่อเสียงในสังคม จะเป็นแรงจูงใจที่สำคัญในการแสดงพฤติกรรมของบุคคล

3. ทฤษฎีพุทธินิยม (Cognitive View of Motivation) ทฤษฎีนี้เห็นว่าแรงจูงใจในการแสดงพฤติกรรมของมนุษย์นั้นขึ้นอยู่กับรับรู้ (Perceive) สิ่งต่างๆที่อยู่รอบตัว โดยอาศัยความสามารถทางปัญญาเป็นสำคัญมนุษย์จะได้รับแรงผลักดันจากหลายทางในการแสดงพฤติกรรม ซึ่งในสภาพเช่นนี้ มนุษย์จะเกิดสภาพความไม่สมดุล (Disequilibrium) ขึ้น แล้วมนุษย์จะอาศัยขบวนการดูดซึม (Assimilation) และการปรับ (Accomodation) ความแตกต่างของประสบการณ์ที่ได้รับใหม่ ให้เข้ากับประสบการณ์เดิมของตน ซึ่งการจะทำให้ต้องอาศัยสติปัญญาเป็นพื้นฐานที่สำคัญ ทฤษฎีนี้เน้นเรื่องแรงจูงใจภายใน (Intrinsic Motivation) และยังให้ความสำคัญกับเป้าหมาย วัตถุประสงค์ การวางแผน และระดับของความคาดหวัง (Level of Aspiration) โดยกล่าวว่า คนเรามีแนวโน้มที่จะตั้งความคาดหวังของตนเองให้สูงขึ้นเมื่อทำงานหนึ่งสำเร็จ และตรงกันข้ามจะตั้งความคาดหวังของตนเองต่ำลง เมื่อทำงานหนึ่งแล้วล้มเหลว

4. ทฤษฎีมานุษยนิยม (Humanistic View of Motivation) แนวความคิดนี้เป็นของ Maslow ที่ได้อธิบายถึงลำดับความต้องการของมนุษย์ โดยความต้องการจะเป็นตัวกระตุ้นให้มนุษย์แสดงพฤติกรรมเพื่อนำไปสู่ความต้องการนั้น ซึ่งถ้าเข้าใจความต้องการของมนุษย์ก็สามารถอธิบายถึงเรื่องแรงจูงใจของมนุษย์ได้เช่นเดียวกัน

2.2 แนวคิดเกี่ยวกับความสัมพันธ์ในครอบครัว

มีผู้ให้แนวคิดเกี่ยวกับความสัมพันธ์ในครอบครัว ดังต่อไปนี้

สุดา สงเดช [13] กล่าวว่า ลักษณะพฤติกรรมภายในครอบครัว ที่สมาชิกในครอบครัวมีความห่วงใยรักใคร่ผูกพันกัน เข้าอกเข้าใจในความรู้สึก เอาใจใส่ ให้การช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกัน ปรับตัวเข้าหา

กันระหว่างสมาชิกในครอบครัว และอีกความหมายหนึ่งที่สอดคล้องกันความสัมพันธ์ในครอบครัว หมายถึง ลักษณะของครอบครัวที่สมาชิกมีความรัก ความห่วงใย ความเข้าใจ มีการให้กำลังใจ ให้คำปรึกษา ตลอดจนให้ความช่วยเหลือและสนับสนุนซึ่งกันและกัน การที่นักเรียนได้รับความช่วยเหลือเกี่ยวกับการเรียน จากผู้ปกครอง ครูและเพื่อน เป็นการสนับสนุนทางสังคม ซึ่งมีการช่วยเหลือใน 3 ด้าน ดังนี้

1. ด้านอารมณ์ หมายถึง การให้ความรัก ความไว้วางใจ ความเห็นอกเห็นใจ ความเอาใจใส่ การยอมรับ การให้กำลังใจ การเสริมแรง และการรับฟัง
2. ด้านข้อมูลข่าวสาร หมายถึง การให้คำแนะนำ การให้แนวทาง และข้อมูลข่าวสารที่นักเรียนสามารถนำไปใช้ในการแก้ปัญหาเกี่ยวกับการเรียนและการสอบ
3. ด้านสิ่งของและการเงิน หมายถึง การให้ความช่วยเหลือโดยตรงเกี่ยวกับวัสดุอุปกรณ์ที่ใช้ในการเรียน และค่าใช้จ่ายในการเรียน

ดวงกมล คงเมือง อ่างใน ทิพวรรณ กมลพัฒนานันท์ [14] กล่าวถึงความสัมพันธ์ในครอบครัวที่มีปัญหาว่า เป็นเพราะสังคมมีความหลากหลายและซับซ้อนมากขึ้น จึงเกิดปัญหาต่างๆ ตามมาอย่างมากมาย ทั้งในสังคมและครอบครัว ปัญหาที่สำคัญในครอบครัว คือ ความขัดแย้งและการหย่าร้างของบิดามารดา ซึ่งถูกมองว่า เป็นการล่มสลายของโครงสร้างทางสังคมแบบหนึ่ง เนื่องจากบิดามารดาไม่สามารถแสดงบทบาทได้ตามที่สังคมกำหนด ความสัมพันธ์ของบิดามารดาจึงมีผลกระทบต่อตัวนักศึกษา คือ นอกเหนือจากหน้าที่ในการให้กำเนิดแล้ว บิดามารดายังมีหน้าที่ที่สำคัญคือ การอบรมสั่งสอน การให้ประสบการณ์ ค่านิยมต่าง ๆ เพื่อให้สถาบันครอบครัวดำรงอยู่ได้อย่างสมบูรณ์ ความสัมพันธ์ระหว่างบิดามารดากับบุตร เป็นอีกตัวแปรหนึ่งที่มีความสำคัญต่อการศึกษา เนื่องจากบิดามารดาเป็นปัจจัยสำคัญเพราะว่า

1. บิดามารดาเป็นตัวกระตุ้น และเป็นแรงผลักดันบุตรในด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน นอกจากนี้ บิดามารดาเป็นเสมือนสิ่งควบคุมบุตรให้ไปสู่เป้าหมายที่ต้องการ
2. พฤติกรรมที่กระทำหรือความคาดหวังของบิดามารดา จะเป็นแบบเชิงการกระทำสำหรับบุตร
3. บิดามารดาเป็นหลักที่บุตรใช้อ้างอิงและประเมินคุณค่าผลสัมฤทธิ์ทางการกระทำดังนั้น ความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างบิดามารดากับบุตร จึงเป็นตัวสร้างผลสัมฤทธิ์ให้กับบุตร

ขวัญชัย สงวนพงษ์ [15] ได้แสดงความคิดเห็นว่า ผู้ปกครองสามารถช่วยให้นักศึกษามีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนดีขึ้นได้ ด้วยการมีความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างผู้ปกครองกับนักศึกษา เพราะว่าเป็นการสร้างบรรยากาศที่ดี และมีส่วนช่วยในการส่งเสริมการศึกษาของนักศึกษา

วิลาวัณย์ จรรย์ยานนท์ อ่างใน สุคาตงเดช [13] ได้เสนอแนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตระดับครอบครัว ดังนี้

1. บุคคลในครอบครัวจะต้องมีการสื่อสารที่ดีระหว่างกัน การสื่อสารจะช่วยให้สมาชิกมีความเข้าใจกัน เห็นอกเห็นใจซึ่งกันและกัน รู้ความต้องการของผู้อื่น ก่อให้เกิดการผสมผสานความต้องการของตนเองกับครอบครัว ทำให้การดำเนินชีวิตของบุคคลในครอบครัวเป็นไปอย่างราบรื่น ดังนั้น ถ้ามีการสื่อสารกันทางความคิดก็จะนำไปสู่ความขัดแย้งกันน้อยลง

2. ครอบครัวจะต้องมีทรัพยากรพอเพียงกับขนาดของครอบครัว ครอบครัวจะต้องจัดการทรัพยากรต่าง ๆ ให้สนองความจำเป็นพื้นฐานของสมาชิก ได้แก่ ปัจจัย 4 คือ ที่อยู่อาศัยที่ถูกสุขลักษณะ อาหารที่มีประโยชน์ ยารักษาโรคและคำรักษาพยาบาล เครื่องนุ่งห่ม เป็นต้น

3. ครอบครัวจะต้องให้การศึกษาแก่สมาชิกของครอบครัว เพื่อการมีงานทำ ครอบครัวจึงควรมีหน้าที่สนับสนุนให้สมาชิกทุกคนได้รับการศึกษาต่อไป จนสามารถนำไปประกอบอาชีพได้ การติดตามข้อมูลข่าวสารเพื่อจะได้ปรับตัวให้ทันเหตุการณ์เป็นสิ่งจำเป็น ครอบครัวจะต้องปลูกฝังให้สมาชิกในครอบครัวเป็นบุคคลที่ใฝ่ศึกษาหาความรู้อยู่เสมอ นอกจากนี้ ครอบครัวยังต้องทำหน้าที่อบรมสั่งสอนให้สมาชิกรู้จักบทบาท และหน้าที่ของตนเองในฐานะต่างๆ เช่น เป็นสมาชิกที่ดีของครอบครัวและสังคมเพื่อทำให้สังคมสงบสุข เป็นแบบอย่างที่ดีแก่สมาชิกในครอบครัว ครอบครัวที่สมบูรณ์ และมีคุณภาพจะทำให้สมาชิกในครอบครัว แสดงบทบาทหน้าที่ของตัวเองได้อย่างถูกต้องเหมาะสม อันจะนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ดีของสมาชิกในครอบครัวแนวทางในการสร้างครอบครัวให้มีคุณภาพ ประกอบด้วยปัจจัยต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

3.1 ด้านความพร้อมส่วนบุคคล วัยรุ่นต้องการพ่อแม่ที่เข้าใจ พ่อแม่ควรรให้อิสระมากขึ้น แต่พ่อแม่ก็ควรศึกษาหาความรู้เพื่อให้คำปรึกษาในเรื่องต่าง ๆ ได้ เช่น การเปลี่ยนแปลงของร่างกาย และจิตใจ การเรียน การทำงาน และยังเป็นวัยที่ต้องการมีเพื่อนและมีกลุ่ม การคบเพื่อนที่ดีจะมีโอกาสได้เรียนรู้แบบอย่างที่ดี ดังนั้นควรมีการจูงใจให้รู้จักเลือกคบเพื่อนที่ดี เพื่อเขาจะได้อยู่ในสิ่งแวดล้อมที่ดีและมีคุณภาพชีวิตที่ดีต่อไป

3.2 ด้านความรัก ความรักเป็นหัวใจสำคัญของการอยู่ร่วมกันเป็นครอบครัว เช่น ความรักพ่อแม่ พี่น้อง ปู่ย่า ตายาย เป็นต้น การมีความรักที่แท้จริง คือ เสียสละ ซื่อสัตย์ ไว้วางใจ ห่วงใยทุกข์สุขซึ่งกันและกัน ปกป้องคุ้มครอง ช่วยเหลือกัน สนับสนุนซึ่งกันและกันให้เจริญก้าวหน้าและให้อภัยกันได้เสมอ

2.3 แนวคิดเกี่ยวกับฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัว

ปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจนั้นมีความสำคัญมากต่อโอกาสในการศึกษาต่อของนักศึกษา โดยเฉพาะการศึกษาซึ่งไม่ได้เป็นการศึกษาภาคบังคับ ผู้เรียนต้องเสียค่าใช้จ่ายในการศึกษาเอง เด็กที่เกิดมาในครอบครัวที่มีฐานะทางเศรษฐกิจดี ส่วนใหญ่จะได้รับการสนับสนุนทางการเรียน ผู้ปกครองมักจะ

ส่งเสียให้เรียนสูงๆ เพื่อจะได้มีอาชีพที่ดีในอนาคต ส่วนเด็กที่อยู่ในครอบครัวฐานะยากจน โอกาสที่จะเรียนก็มีน้อยเพราะผู้ปกครองมีทุนทรัพย์ไม่เพียงพอสนับสนุนลูกให้ได้เรียนในระดับที่สูงได้ แสดงให้เห็นว่า ฐานะทางเศรษฐกิจมีอิทธิพลต่อการศึกษานักเรียนเป็นอย่างมากกระทรวงการพัฒนากำลังคนและความมั่นคงของมนุษย์ อังใน สำเนียง ไชยมุข [16] ให้แนวคิดเกี่ยวกับฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัวไว้ว่า เป็นรายได้ที่ได้รับเป็นประจำของบิดามารดาหรือรายได้ของผู้ปกครองรวมกันในแต่ละเดือนและได้แบ่งฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัว ออกเป็น 3 ระดับ คือ

1. ฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัวต่ำ หมายถึง รายได้ของครอบครัวต่ำกว่า 6,600 บาทต่อเดือน
2. ฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัวปานกลาง หมายถึง รายได้ของครอบครัวมากกว่า 6,600 บาทต่อเดือน ถึง 20,000 บาทต่อเดือน
3. ฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัวสูง หมายถึง รายได้ของครอบครัวมากกว่า 20,000 บาทต่อเดือน

ธีรยุทธ และคณะ อังใน ทิพวรรณ กมลพัฒนานันท์ [14] กล่าวว่า วิชา บิดามารดาที่มีระดับการศึกษาสูง และมีรายได้สูง จะมีผลต่อการศึกษานักศึกษา คือ สนับสนุนให้ได้รับการศึกษาและมีผลการเรียนดี เนื่องจากบิดามารดาจะเห็นคุณค่าและความสำคัญของการศึกษาที่จะช่วยให้ลูกของตนมีอาชีพดี และมีฐานะที่มั่นคงในอนาคต จึงพยายามชักจูงให้ลูกเอาใจใส่การเรียน ตรงกันข้ามกับบิดามารดาที่มีการศึกษาน้อยและมีรายได้ต่ำ มีอาชีพที่ไม่มั่นคง ว่างานบ่อย ลักษณะโครงสร้างทางครอบครัวไม่มั่นคง บิดามารดาจำเป็นต้องยุ่งอยู่กับภารกิจหาเลี้ยงครอบครัว จึงไม่มีเวลาเอาใจใส่ในตัวนักศึกษามากนัก ไม่มีเวลาในการอบรมดูแลหรือให้คำแนะนำแก่ลูกเวลาที่ลูกมีปัญหาทางการเรียน หรือทำการบ้านไม่ได้

อัจฉรา สุขารมย์ และ อรพินธ์ ชูชม อังใน ธนาศักดิ์ กู้สุจริตกุล [17] ได้ศึกษาเด็กที่มาจากครอบครัวเด็กยากจนพบว่า

1. เด็กจะประสบปัญหาความไม่เสมอภาคทางการศึกษา คือ มีโอกาสจะได้ศึกษาน้อยมีเพียงการศึกษาภาคบังคับ โอกาสที่จะเรียนต่อมีน้อย
2. เด็กพบประสบปัญหาการขาดแคลนอุปกรณ์และเครื่องใช้ต่าง ๆ ที่จำเป็นในการเรียน
3. เด็กขาดการสนับสนุนทางการศึกษาเพราะพ่อแม่ไม่มีความรู้ทางด้านนี้
4. ขาดผู้ที่แนะนำ อบรมสั่งสอน เพราะพ่อแม่ไม่มีความรู้ทางด้านนี้ หรือพ่อแม่ให้ออกมาช่วยกันประกอบอาชีพมากกว่า
5. เด็กจะพบปัญหาทางด้านจิตใจ เพราะเมื่อครอบครัวประสบปัญหาทางเศรษฐกิจสมาชิกในบ้านมักไม่ค่อยมีความสุขเท่าที่ควร อาจเกิดความระหองระแหงขึ้นในครอบครัวเพราะต้องผจญปัญหา

หนักไม่มีเวลาสนุกสนานรื่นเริง บรรยากาศในครอบครัวมีแต่ความตึงเครียด เกิดผลเสียทางด้านจิตใจของเด็ก

2.4 แนวคิดเกี่ยวกับความสัมพันธ์ในกลุ่มเพื่อน

การศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับความสัมพันธ์ในกลุ่มเพื่อนนั้น มีผู้ให้ความเห็นเกี่ยวกับความสัมพันธ์ในกลุ่มเพื่อนไว้ ดังนี้

จินตนา ยูนิพันธ์ อ่างใน ธนาศักดิ์ กู้สุจริต [17] ได้ให้ความเห็นว่า กลุ่มเพื่อนเป็นสิ่งแวดล้อมที่มีความสำคัญและมีผลต่อการเรียนการสอนอย่างชัดเจน เพราะสังคมภายในสถานการศึกษา จะมีการรวมตัวหรือจับกลุ่มกันของนักศึกษา ซึ่งจะเห็นได้จากพฤติกรรมของกลุ่มที่มีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของนักศึกษา การปฏิสัมพันธ์กับกลุ่ม โครงสร้างของกลุ่มจุดมุ่งหมายของกลุ่มอย่างชัดเจน ซึ่งลักษณะทางกลุ่มนี้จะมีผลต่อแรงจูงใจ และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

เมธี ธรรมวัฒนา [18] ได้ให้ความเห็นไว้ว่า เพื่อนที่มีความสำคัญอย่างมากในการกำหนดบุคลิกภาพ และพฤติกรรมการเรียนบางอย่าง ซึ่งอาจจะส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษาได้ ถ้านักศึกษามีการเลือกคบเพื่อนที่มีคุณลักษณะที่ดีในทางการเรียน ก็ย่อมจะเป็นตัวอย่างที่ดีและส่งเสริมพฤติกรรมทางการเรียนที่ดีและมีประสิทธิภาพของนักศึกษาได้

Astin อ่างใน ทิพวรรณ กมลพัฒนานันท์ [14] มองว่ากลุ่มเพื่อนมีอิทธิพลโดยตรงต่อนิสิตนักศึกษา มีส่วนทำให้เกิดแนวโน้มที่จะเปลี่ยนแปลงค่านิยม พฤติกรรมและแผนการเรียน นอกจากนี้ฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมของกลุ่มเพื่อน ก็มีอิทธิพลต่อการพัฒนาของนักศึกษา

DeCoster อ่างใน กนกรัตน์ นาคหุทัย [19] พบว่านักศึกษาที่มีความพอใจในเพื่อนร่วมชั้นเรียนสูง ย่อมจะมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงกว่านักศึกษาที่มีมีความพึงพอใจในเพื่อนร่วมชั้นเรียน อีกทั้งการมีเพื่อนสนิทที่สามารถปรึกษาปัญหาต่าง ๆ ได้ย่อมทำให้อิทธิพลของเพื่อนมีความสำคัญต่อนักศึกษา

มาณี เกียรติกุลวัฒนา อ่างใน เมธี ธรรมวัฒนา [18] ให้ความเห็นเกี่ยวกับเพื่อนในระดับอุดมศึกษาไว้ว่า นักศึกษาในระดับอุดมศึกษาส่วนใหญ่เป็นช่วงวัยที่จะเปลี่ยนไปเป็นผู้ใหญ่ มีความต้องการติดต่อและสัมพันธ์กับเพื่อนทั้งกับเพศเดียวกันและต่างเพศ วัยนี้จึงมีเพื่อนรักและเพื่อนสนิทจำนวนมาก และกลุ่มเพื่อนยังมีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาการทางด้านความรู้ ทักษะคิด บุคลิกภาพ และคุณธรรม โดยความสัมพันธ์ของเพื่อนมี 2 ลักษณะ คือ ความสัมพันธ์ทางอารมณ์ และความสัมพันธ์ทางปัญญา ความสัมพันธ์ทางอารมณ์เป็นความสัมพันธ์ที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของความผูกพันระหว่าง

เพื่อนกับเพื่อน กิจกรรมที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ กิจกรรมบันเทิง การเลี้ยงสังสรรค์ ส่วนความสัมพันธ์ทาง ปัญญาตั้งอยู่บนพื้นฐานของหลักการและเหตุผล อาศัยความรู้ ความคิด สติ ปัญญา และเหตุผลเป็น เครื่องเชื่อมโยง กิจกรรมที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ การอภิปราย การประชุม การถกเถียงทางวิชาการสรุปได้ว่า ความสัมพันธ์ที่ดีในกลุ่มเพื่อนร่วมชั้นเรียนจะส่งผลต่อกระบวนการเรียนรู้ทั้งในด้านความคิด ทักษะคิด ค่านิยม พฤติกรรมของนักศึกษา

2.5 แนวคิดเกี่ยวกับคุณภาพการสอนของครู

การเรียนการสอนเป็นกระบวนการสำหรับถ่ายทอดความรู้และประสบการณ์จากครูกูให้แก่นักศึกษาเกิดกระบวนการเรียนรู้ พฤติกรรมและประสบการณ์ตรงตามรายวิชาที่กำหนด การที่นักเรียน จะเกิดการเรียนรู้ขึ้นอยู่กับองค์ประกอบต่าง ๆ เช่น คุณภาพการสอน พฤติกรรมการเรียนระบบครูที่ปรึกษา สภาพแวดล้อมของโรงฝึกงาน เป็นต้น

2.5.1 ความหมายของคุณภาพการสอน

แนวคิดเกี่ยวกับคุณภาพการสอนมีผู้ให้ความหมายไว้ดังนี้

ธนาศักดิ์ กุ์สุจริตกุล [17] ได้ให้ความหมายคุณภาพการสอน หมายถึง ความสามารถในการสร้างความ เข้าใจกระจ่างในการเรียนการสอนให้เกิดขึ้นกับนักเรียนโดยการจัดส่วนประกอบของเนื้อหา การอธิบาย การเสนอบทเรียน และกิจกรรมต่าง ๆ ให้เหมาะสมกับนักเรียนสามารถเรียนรู้ ได้อย่างรวดเร็วและมี ประสิทธิภาพ

Carrol [20] ได้ให้ความหมายคุณภาพการสอนหมายถึง การจัดส่วนประกอบของเนื้อหา การอธิบาย การเสนอบทเรียน และกิจกรรมการเรียนการสอนให้เหมาะสมที่สุดสำหรับนักเรียนเพื่อช่วยให้ผู้เรียน ะรู้อย่างรวดเร็วและมีประสิทธิภาพสูง

Bloom อ้างใน เมืองแมน สมตน [21] ได้ให้ความหมายคุณภาพการสอนหมายถึง ความสามารถของ ผู้สอนในการหาวิธีสร้างความเข้าใจกระจ่างชัดในการเรียนการสอนให้เกิดขึ้นกับนักเรียน สรุปคุณภาพการสอนหมายถึง วิธีการหรือกระบวนการในการถ่ายทอดความรู้จากครูกูให้กับ นักศึกษาได้เข้าใจในรายวิชาที่ตนเองได้สอนและนำไปปฏิบัติได้อย่างถูกต้อง สามารถวัดผลและ ประเมินผลได้

2.5.2 องค์ประกอบการสอน

สุพิน บุญชูวงศ์ อ่างใน ธนาศักดิ์ กู้สุจริตกุล [17] ได้กล่าวถึงลักษณะการสอนที่ดีควรมีองค์ประกอบดังต่อไปนี้

1. มีการส่งเสริมให้นักเรียนให้นักเรียนด้วยการกระทำจึงจะเป็นการเรียนที่ให้ประสบการณ์ที่มีความหมาย
2. มีการส่งเสริมให้นักเรียนเรียนด้วยการทำงานเป็นกลุ่ม เป็นการเปิดโอกาสให้นักเรียนได้แสดงความคิดเห็นและยอมรับซึ่งกันและกัน
3. มีการตอบสนองความต้องการของนักเรียน
4. การสอนให้สัมพันธ์ระหว่างวิชาที่เรียนและวิชาอื่น ๆ ในหลักสูตรอย่างดี
5. มีการใช้สื่อการสอนเพื่อสร้างความสนใจและช่วยให้นักเรียนเข้าใจง่ายขึ้น
6. มีกิจกรรมให้นักเรียนทำหลายอย่าง โดยให้ลงมือปฏิบัติจริงและดูผลการปฏิบัติของตนเอง
7. มีการส่งเสริมการให้นักเรียนได้ใช้ความคิดอย่างสม่ำเสมอ ด้วยการซักถามและแสดงความคิดเห็น
8. มีการส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียน
9. มีการใช้ชักจูงใจในการเรียนการสอนเพื่อกระตุ้นและชี้แนวทางให้นักเรียนเกิดความสนใจตั้งใจเรียนในการเรียนและทำกิจกรรมยิ่งขึ้น
10. มีการส่งเสริมการดำเนินชีวิตตามแบบประชาธิปไตยด้วยการเปิดโอกาสให้นักเรียนแสดงความคิดเห็น มีการรับฟังความคิดเห็นซึ่งกันและกัน มีส่วนร่วมในการวางแผนร่วมกับครู
11. มีการสร้างความสนใจก่อนลงมือทำการสอนเสมอ
12. มีการประเมินผลอยู่ตลอดเวลา

Bloom อ่างใน เมืองแมน สมตน [21] ได้อธิบายองค์ประกอบของคุณภาพการสอนได้ดังนี้

1. การชี้แนะ (Cues) หมายถึง การที่ผู้สอนบอกวัตถุประสงค์การเรียนการสอนอย่างชัดเจน
2. การมีส่วนร่วม (Participation) หมายถึง การที่ผู้สอนพยายามให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเรียนการสอน
3. การเสริมแรง (Reinforcement) หมายถึง การที่ผู้สอนชมเชยกล่าวสนับสนุนเพื่อความถี่ของพฤติกรรมที่พึงประสงค์ของผู้เรียนให้สูงขึ้น
4. การให้ข้อมูลย้อนกลับและแก้ไขข้อบกพร่อง (feedback/corrective) หมายถึง การให้ข้อมูลย้อนกลับหมายถึงครูผู้สอนควรมีการวินิจฉัยและแจ้งให้ผู้เรียนทราบถึงข้อบกพร่องหรือส่วนที่ยังไม่บรรลุจุดประสงค์และมีการแก้ไขโดยมีการปรับปรุงผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียน โดยดูจากข้อมูลย้อนกลับ

2.6 แนวคิดเกี่ยวกับระบบครูที่ปรึกษา

2.6.1 ความหมายของครูที่ปรึกษา

แนวคิดเกี่ยวกับครูที่ปรึกษามีผู้ที่ให้ความหมายไว้ดังนี้

สำนักงานคณะกรรมการอาชีวศึกษา [22] ได้ให้ความหมายครูที่ปรึกษาว่า คือ ผู้ที่ได้รับมอบหมายให้ทำหน้าที่ให้คำแนะนำเกี่ยวกับการเรียน ตักเตือนและดูแลความประพฤติของนักเรียน นักศึกษา

สถาบันราชภัฏธนบุรี, คณะกรรมการพัฒนาระบบครูที่ปรึกษา อ่างใน สีลาสินี เล่าหะนันท์ [23] ได้ให้ความหมายของครูที่ปรึกษาคือ บุคคลที่สถานบันเป็นแต่งตั้งให้ทำหน้าที่เป็นที่ปรึกษา ดูแลและสนับสนุนทางวิชาการแก่นักศึกษาในโปรแกรมวิชา ได้แก่การวางแผนการเรียน การเปลี่ยนแปลงผลการเรียน การดำรงสภาพการเป็นนักศึกษา การแก้ไขปัญหาที่ส่งผลกระทบต่อการศึกษา การประมวลผลการเรียน ตลอดจนสนับสนุนให้นักศึกษาพัฒนาตนเองให้เป็นคนเก่ง คนดีและมีความสุข

Good อ่างใน สีลาสินี เล่าหะนันท์ [23] ได้ให้ความหมายของครูที่ปรึกษา คือ ครูที่ได้รับมอบหมายให้ทำหน้าที่ครูที่ปรึกษาและช่วยเหลือนักศึกษาทางด้านวิชาการ วิชาชีพ ตลอดจนปัญหาส่วนตัว ช่วยดูแลการลงทะเบียนวิชาเรียนต่าง ๆ จากความหมายข้างต้นพอสรุปได้ดังนี้ ครูที่ปรึกษา หมายถึง ครูที่วิทยาลัยหรือสถาบันแต่งตั้งให้ทำหน้าที่ให้ช่วยเหลือนักศึกษาในด้านต่าง ๆ เช่น ด้านวิชาการ และ ด้านบุคลิกภาพ ด้านการเข้าร่วมกิจกรรม ๆ

2.6.2 คุณลักษณะของครูที่ปรึกษา

แนวคิดเกี่ยวกับคุณลักษณะของครูที่ปรึกษาได้มีผู้ให้แนวคิดไว้ดังต่อไปนี้

สถาบันราชภัฏธนบุรี คณะกรรมการพัฒนาระบบครูที่ปรึกษา อ่างใน สีลาสินี เล่าหะนันท์ [23] ได้อธิบายคุณลักษณะครูที่ปรึกษาไว้ดังนี้

1. เข้าใจปัญหาของนักเรียนและพร้อมรับฟังที่จะช่วยเหลือให้นักศึกษาปรับต่อสภาพการเรียนระดับอุดมศึกษา โดยชี้แจงแนะนำให้นักศึกษาเข้าใจวิธีเรียนและวิธีการศึกษาค้นคว้า
2. มีบุคลิกภาพที่ช่วยให้อยากเข้าไปปรึกษาเป็นกันเอง มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี มีท่าทางน่าเชื่อถือศรัทธา
3. สละเวลาพบกับนักศึกษาอย่างน้อยสัปดาห์ละหนึ่งครั้งเพื่อทราบปัญหาของนักศึกษา
4. ศึกษาและทำความรู้จักกับนักศึกษาของตนเองเป็นอย่างดี
5. เอาใจใส่ความประพฤติของนักศึกษา

6. เป็นบุคคลที่ยอมรับและพยายามแก้ไขข้อบกพร่องของตนเอง
7. เป็นบุคคลที่มีความสามารถเหมาะสมกับตำแหน่งครูที่ปรึกษา
8. มีจิตสำนึกในการเป็นครูมืออาชีพ
9. มีความรับผิดชอบต่อนหน้าที่ครูที่ปรึกษา
10. หาโอกาสในการเข้าร่วมกิจกรรมกับนักศึกษา
11. แสวงหาโอกาสในการศึกษาอบรมและพัฒนาทักษะการเป็นครูที่ปรึกษาอย่างน้อยควรเข้าอบรมปีละ 1 ปี

2.6.3 บทบาทหน้าที่ของครูที่ปรึกษา

แนวคิดเกี่ยวกับบทบาทนั้นได้มีผู้ให้ความหมายไว้ดังต่อไปนี้

Owen อังใน สุระชัย แยมทิม [24] ได้ให้ความหมายของบทบาทว่าเป็นความคาดหวังของบุคคลที่แตกต่างกันออกไปเพราะบุคคลมีความคิดและความต้องการแตกต่างกัน การแสวงหาพฤติกรรมที่แท้จริงของบุคคลย่อมผูกพันอยู่กับความคาดหวังของบุคคลอื่น ซึ่งถือว่าเป็นลักษณะสถานบันอย่างหนึ่ง

HopsKins อังใน วิลาสิณี เลาหะนันท์ [23] กล่าวว่า บทบาทหน้าที่และความรับผิดชอบของครูที่ปรึกษานั้นกว้างมาก คือ ครูที่ปรึกษาควรต้องเป็นดังต่อไปนี้

1. สนใจเอาใจใส่ให้ความอบอุ่นเป็นกันเองกับนักศึกษาตลอดทั้งในและนอกเวลาเรียน
2. มีความรู้เกี่ยวกับหลักสูตร วิชาเรียน แผนการเรียน เกณฑ์การจบหลักสูตร
3. มีความสามารถและประสบการณ์พอที่จะเข้าใจพฤติกรรมของนักศึกษา
4. ดูแล นักศึกษาได้ครอบคลุมทั้งในด้านการเงิน สุขภาพ นิสัยและเจตคติ
5. เข้าใจกระบวนการให้คำปรึกษา มิใช่เป็นไปเพื่อการแก้ไขปัญหาก็กับนักศึกษา หากแต่ช่วยให้นักศึกษาเข้าใจปัญหา เข้าใจตนเองในส่วนที่เกี่ยวข้องกับปัญหา ยอมรับสภาพตนเองและสภาพปัญหาที่เกิดขึ้น แล้วให้นักศึกษาหาหนทางแก้ไขที่เหมาะสมกับตนเอง

นฤพรรณ วัลลิสุพรรณ อังใน สุนันทา แก้วสุข [25] จำแนกลักษณะของบทบาทออกเป็น 2 ประการคือ

1. ความคาดหวัง (Expectation) เป็นความคาดหวังว่าของบุคคลที่จะครองตำแหน่งนั้นว่าควร จะแสดงพฤติกรรมที่เหมาะสมกับตำแหน่งนั้นอย่างไร
2. การแสดงบทบาท (Enactment) เป็นการแสดงบทบาทของบุคคลให้สอดคล้องกับบทบาทที่กำหนด

พิศวง ธรรมพันทา อ่างใน สุระชัย เข้มทิม [24] ได้อธิบายว่า บทบาทเป็นการปฏิบัติหน้าที่หรือการ แสดงออกทางความคิดหรือคาดหวังเมื่ออยู่ภายใต้สถานการณ์ทางสังคมอย่างหนึ่ง โดยถือเอาฐานหรือ หน้าที่ทางสังคมเป็นมูลฐาน

สรุปสาระสำคัญของบทบาทได้ดังนี้ บทบาท หมายถึง พฤติกรรมต่าง ๆ ที่บุคคลปฏิบัติตามสิทธิและ สถานภาพของบุคคล บทบาทจะเปลี่ยนแปลงตามสถานภาพที่เปลี่ยนแปลงไป

2.7 แนวคิดเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมในการเรียน

การศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับสภาพแวดล้อม มีองค์ประกอบที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

สภาพแวดล้อมเป็นองค์ประกอบหนึ่งที่มีผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ดังที่มีผู้ให้คำจำกัดความไว้

พัชราภรณ์ วรรณพุด [26] กล่าวถึงสภาพแวดล้อมและบรรยากาศทางการเรียนว่ามีอยู่ 2 ด้าน คือ

1. สภาพแวดล้อมด้านกายภาพ ได้แก่ สภาพแวดล้อมทางวัตถุ ประกอบด้วย บริเวณ อาคาร สถานที่ และอุปกรณ์สนับสนุนการเรียนรู้
2. บรรยากาศทางวิชาการ ได้แก่ สภาพสังคม และกิจกรรมทางวิชาการต่าง ๆ เช่น ความสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักศึกษา ความสัมพันธ์ระหว่างนักศึกษาด้วยกัน การประชุมสัมมนาการ เผยแพร่วิชาการ เป็นต้น

ตำนานวี เขมวิรัตน์ อ่างใน ชัยวัฒน์ แน่นอุดร [27] กล่าวไว้ว่า สภาพแวดล้อมของมหาวิทยาลัย มีอยู่ 3 ประเภท คือ

1. สภาพแวดล้อมที่ไม่มีชีวิต เช่น อาคาร สถานที่ เครื่องมือและอุปกรณ์ต่าง ๆ
2. สภาพแวดล้อมที่มีชีวิต เช่น พืช สัตว์ และคน
3. สภาพแวดล้อมที่สร้างขึ้น เช่น กลุ่มเพื่อน กิจกรรมนักศึกษา ประเพณี การต้อนรับน้องใหม่ และระบบที่ปรึกษา เป็นต้น

ชัยวัฒน์ แน่นอุดร [27] ให้ความเห็นไว้ว่า การอำนวยความสะดวกให้เอื้อต่อการเรียนการสอนในด้าน ความต้องการสิ่งสนับสนุนการเรียนการสอน จะช่วยส่งเสริมและสนับสนุนกระบวนการในการ จัดการเรียนการสอน ให้เกิดประโยชน์สูงสุดกับผู้เรียน

Harold อ่างใน พัชราภรณ์ วรรณพุด [26] กล่าวถึง ความหมายของสภาพแวดล้อมของ สถาบันการศึกษาว่า หมายถึง สภาพที่ทำให้ให้นักศึกษาได้รับประสบการณ์จนเกิดการพัฒนาตนเอง เปลี่ยนแปลงพฤติกรรม ทักษะคิด และความสนใจ

สรุปปัจจัยสำคัญทางด้านสภาพแวดล้อม ที่เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอน ได้ดังนี้

2.7.1 อาคารสถานที่

อาคารสถานที่ที่ดียอมทำให้นักเรียนเกิดความรู้สึกดี และสามารถเอื้ออำนวยประโยชน์ต่อการเรียนได้ดี ดังที่ ทศนิษฐ์ ชาติไทย [28] ได้กล่าวถึงสภาพแวดล้อมทางกายภาพภายในห้องเรียนที่มีผลต่อความพร้อมในการเรียนรู้ของนักเรียนไว้ดังนี้

1. แสง ห้องเรียนที่มีแสงไม่เพียงพอ หรือมีแสงจ้าเกินไป ซึ่งจะมีผลต่อเนื่องถึงการมีอุปสรรคต่อการเรียนการสอนด้วย

2. เสียง ห้องเรียนที่มีเสียงจากภายนอกเข้ามารบกวน นอกจากจะทำให้ครูและนักเรียนต้องใช้สมาธิในการเรียนการสอนมากขึ้นแล้ว สำหรับครูและนักเรียนบางคนอาจจะรู้สึกหงุดหงิด จนไม่สามารถให้ความสนใจในการเรียนการสอนได้เท่าที่ควร

3. การถ่ายเทอากาศ ห้องเรียนที่มีการถ่ายเทอากาศไม่ดี จะทำให้ครูและนักเรียนเสียสุขภาพ

4. ห้องเรียนควรเป็นห้องเรียนที่มีความกว้างพอ เหมาะสมกับจำนวนนักเรียน

5. อุปกรณ์ประจำห้องเรียน เช่น โต๊ะ เก้าอี้ ควรมีขนาดพอเหมาะ และจัดให้เหมาะสมกับกิจกรรมการเรียนการสอน

6. จำนวนนักเรียน จำนวนนักเรียนมากเกินไป จะทำให้เกิดความยากลำบากในการควบคุมชั้นเรียน วีระพันธ์ สิทธิพงศ์ [29] ได้กล่าวถึง และเสนอแนวคิดเกี่ยวกับอาคารเรียนของสถานศึกษา ด้านเทคนิคศึกษาและอาชีวศึกษาว่า โดยทั่วไปมักจะเข้าใจว่าควรทำเหมือนอาคารเรียนของสามัญศึกษา ซึ่งถ้าพิจารณาอย่างผิวเผินแล้วอาจคิดว่าไม่ควรจะแตกต่างกัน แต่แท้ที่จริงแล้วอาคารเรียนของสถานเทคนิคศึกษาและอาชีวศึกษาควรมีลักษณะที่แตกต่างไปจากอาคารของโรงเรียนสามัญศึกษาดังนี้

1. มีลักษณะทั้งภายนอกและภายในที่เด่น และเปิดเผยให้เห็นโครงสร้างและส่วนประกอบที่ก่อตัวขึ้น โดยถูกต้องตามทฤษฎีทางวิทยาศาสตร์ วิศวกรรมศาสตร์ และเทคโนโลยี ซึ่งปัจจุบันเชื่อว่ามียุทธศาสตร์ต่อการเรียนรู้

2. มีสิ่งอำนวยความสะดวกในการใช้อุปกรณ์ เพื่อการเรียนการสอนโดยสมบูรณ์ อาทิ เช่น ทีวีสตรีโอ เครื่องฉายภาพ และแผ่นใส จอรับภาพที่เลื่อนเก็บได้ การปรับเปลี่ยนห้องเรียนให้เป็นห้องมืดได้ ฯลฯ เพราะห้องเรียนของสถานเทคนิคศึกษาและอาชีวศึกษา มีความจำเป็นที่จะต้องใช้อุปกรณ์เหล่านี้มากกว่าห้องเรียนของโรงเรียนสามัญศึกษา

3. บางห้องเรียนที่ใช้สอนวิชาทฤษฎีวิชาเทคนิคบางวิชา จำเป็นต้องติดตั้งเครื่องมือและอุปกรณ์ประจำโต๊ะเรียน การจัดทำครุภัณฑ์ และการเตรียมการเบื้องต้นเกี่ยวกับไฟฟ้า ประปา แก๊ส หรือลม อาจจะต้องออกแบบเป็นพิเศษด้วย

4. สิ่งที่จะละเว้นและลืมเสียมิได้เลยคือ หลักการที่ว่า เทคนิคศึกษาและอาชีวศึกษา ไม่ใช่การสอนคนให้เป็นเครื่องจักร ความเคยชินต่อสิ่งที่ไม่มีชีวิตและความแข็งกระด้างจะทำให้จิตใจของ

นักศึกษาแจ้งกระด้างไปด้วย บรรยากาศของอาคารเรียนจึงควรเสริมสร้างให้เกิดความสุนทรีย์ เช่น ควรปลูกไม้ดอก ไม้ใบที่ให้ความร่มรื่นสวยงามและมีระเบียบเรียบร้อย ตามบริเวณโดยรอบ วีระพันธ์ สิทธิพงษ์ [29] ได้เสนอแนวความคิดในทางเดียวกันว่า สถานเทคนิคศึกษาและอาชีวศึกษาควรต้องมีบรรยากาศ 2 อย่างผสมผสานกัน คือ บรรยากาศของสถานศึกษาที่แลดูขลังและศักดิ์สิทธิ์กล่าวคือ มีความเป็นระเบียบและสะอาดร่มรื่นสวยงาม และเงียบสงบในมุมที่ควรจะเป็นเช่นนั้น เช่น ห้องเรียน ห้องสมุด สนาม ที่พักผ่อน แต่ก็ต้องมีอีกบรรยากาศหนึ่งซึ่งจำเป็นจะต้องพยายามจำลองเอาบรรยากาศของสถานประกอบการเข้ามาใช้ด้วย

2.7.2 ห้องทดลองและโรงฝึกงาน

วีระพันธ์ สิทธิพงษ์ [29] กล่าวว่า ห้องทดลองและโรงฝึกงานมีความสำคัญต่อการเรียนรู้ และการฝึกทักษะทางด้านการปฏิบัติ มีสิ่งที่จะต้องคำนึงถึง ดังต่อไปนี้

1. ขนาดความกว้างขวางเหมาะสมพอดีกับการจัดวางเครื่องจักรและอุปกรณ์ มีผังการจัดวางเครื่องจักรอุปกรณ์ (Machine Layout) ให้สอดคล้องและเหมาะสมกับจำนวนครูและนักศึกษาที่จะเข้าไปใช้ ในแต่ละรอบ
2. ต้องคำนึงถึงความปลอดภัยทั้งจากอุบัติเหตุที่อาจเกิดขึ้น ตลอดจนการป้องกันมลภาวะเช่น พื้นบริเวณ โรงงานต้องดี มีเส้นแสดงขอบเขตของเครื่องจักรและทางเดิน มีเครื่องหมายเตือนอันตราย ในจุดที่มีความเสี่ยง
3. ต้องสร้างและปรุงแต่งบรรยากาศ ให้คล้ายกับสภาพของสถานประกอบการจริงให้มากที่สุด เช่น การติดตั้งเครื่องจักร
4. การดูแลรักษา จะต้องมีเจ้าหน้าที่ดูแลรักษาซ่อมแซมเครื่องจักรอุปกรณ์อยู่เสมอ เพื่อให้อยู่ในสภาพที่พร้อมใช้งานตลอดเวลา

2.7.3 เครื่องมือเครื่องจักร และอุปกรณ์

วีระพันธ์ สิทธิพงษ์ [29] กล่าวว่า เครื่องมือ เครื่องจักร และอุปกรณ์ นับเป็นปัจจัยสำคัญสำหรับการอาชีวศึกษา การเรียนการสอนงานอาชีพเป้าหมายสำคัญมากประการหนึ่งก็คือ ความสามารถทางด้านเทคนิคและทักษะ ดังนั้น วัสดุฝึกเครื่องจักร เครื่องมือจะต้องมีพร้อม และเพียงพอกับจำนวนนักเรียนที่ฝึก การจัดการศึกษาถึงจะบรรลุผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้

กิดานันท์ มลิทอง [30] กล่าวว่า เทคโนโลยีการศึกษาเน้นการประยุกต์เอาเทคนิค วิธีการแนวความคิด วัสดุ อุปกรณ์และสิ่งต่าง ๆ อันสืบเนื่องมาจากการนำเทคโนโลยีมาใช้ในวงการศึกษา